

VYTAUTAS KIRKUTIS
KITONIŠKAS ŽMOGUS IR JO TAMSIOJI PALĖPĖ

[Ištraukos iš atsiminimų]

Iš pokalbio su Antanu Budzinsku:

– Tu visą laiką gyvenai provincijoje – toli nuo didelių miestų, toli net nuo mažų miestų. Tave žlugdė provincija ar padėjo susikaupti, susitelkti? O gal, jei būtum gyvenęs Vilniuje, seniai knygų krūvą būtumei išleidęs...

– Turbūt jau toks žmonių likimas: vieni gyvena kaime, kiti – mieste. Tačiau kultūrinis judėjimas žymiai didesnis vadinamuosiuose respublikiniuose miestuose. Buvo galimybė studijuoti Vilniaus universitete. Per laišką kvietė mano draugas Antanas Jesiškis, studentų profsajungos pirmininkas. Su juo kartu mokėmės Gruzdžių vidurinėje mokykloje. Jis rašė apsakymus, aš – eilėraščius. Antanas ir bendrabutį parūpino, ir pristatė mane dėstytojams kaip literatą. Tačiau pasirinkau artimesnį tašką – Šiaulių pedagoginį institutą. Gal sostinėje būčiau labiau prasimušęs. Bet ir Šiauliuose, bendraudamas su būsimo poetu, satyriku Rimantu Klusu, literatūros kritiku, dėstytoju Jonu Linkevičiumi, kai ko pasisėmiau gero.

Dabar, kai už nugaros tiek daug metų, suabejojau savo talentu. Gal be reikalo eikvojau energiją, laiką, popierių... Tuomet nepadėtų jokia aplinka.

– Tavo romanų herojai – kaimo žmonės, šalia tavęs gyvenantys, tavo geri pažįstami. Kaip jie ateina į tavo romanus? Kaip tu juos pasikvieti?

– Taip, mano romanų herojai – kaimo žmonės. Juos pasirenku bendraudamas. Vieną veikėją „padarau“ iš keturių ar penkių asmenų. Taip išvengiu fotografavimo. Mane labiausiai domina kontrastingų charakterių žmonės, optimistai, nepalūžtantys gyvenimo negandose.

Tavo, Antanai, kūrybos kelias prasidėjo penktoje klasėje. Vienas pirmųjų eilėraščių, kurio porą eilučių prisimindavai, – apie Šakyną:

*Tyliai teka Šakynelka,
O ant kranto stov mergelka...*

„Nemoku jokio kito darbo, tik rašyti“, – ne kartą esi sakęs. Ir rašai – nuo 1952-ųjų. Pabaigti keli romanai, parašyta pluoštai eilėraščių, epigramų, apsakymų, humoreskų, vaizdelių, apybraižų. Prieš popietę Žarėnuose surengta Antano Budzinsko publikacijų, apdovanojimų paroda. Joje – šešiolika storų sąsiuvinų su literato kūryba.

Popietėje, skirtoje Antano Budzinsko 60-mečiui, vienas iš dažniausių linkėjimų – kad kuo greičiau galėtume paimti į rankas Antano Budzinsko knygą. Tokie kalnai rankraščių, o knygos – nė vienos.

Dėkojai tuomet, Antanai, už sveikinimus, už gėles, pažadėjai sėsti dar prie vieno didelio kūrinio ir perskaitei naujausių lyrinių bei humoristinių eilėraščių. O paskutinis posmas privertė salę ilgai ploti: „Po metų, po kelių jau man / Nebežydės alyvos. / Išleiskit pensijon, prašau, / Kol nemiriau, kol gyvas...“

Tuomet norėjosi paklausti: ar atsimeni, Antanai, 2000-ųjų kovo pradžią. Žarėnų kultūros namų saviveiklininkai žiūrovus pakvietė į premjerą. Vaidinta tavo sukurta komedija „Anksti rytą skaldžiau malkas“, kurią režisavo kultūros namų renginių organizatorė Danutė

Valančiuvienė. Prieš premjerą neramus pakalbi su vienu, kitu, išeini lauk, vėl įeini, prieini prie vaidintojų, vėl eini pasižiūrėti, kiek žiūrovų atėjo. O prigužėjo pilna salė. Kai pažįstami aktoriai užlipa scenon ir pradeda kalbėti tavo, Antanai, užrašytais žodžiais, ramiau atsikvepi. Žvelgi iš šalies ir juokiesi kartu su visais.

Salėje irgi viena juoko banga keičia kitą. Įdomu žarėniškiams, ką tas Antanas prigalvojo. Ką beprigalvosi, kai pats gyvenimas vieną komišką situaciją po kitos diktuoja, brukte bruka. Keista toji meno galia: literatas scenon užkelia tuos, kuriuos patys žarėniškiai ir šakyniškiai gerai pažįsta. Tačiau taip pateikia, taip pašaržuoja ir paironizuoja, kad salė kvatote kvatojasi, iš kėdžių griūva.

Antaną Budzinską parašyti pjesę tuomet paragino Šiaulių rajono kultūros skyriaus darbuotoja Nijolė Girniuvienė. „Kodėl reikia kitų autorių kūrinis vaidinti, kai savų kūrėjų turim“, – sakė ji. Autorius parašė, o suvaidinti ją buvo pasiūlyta žarėniškiams.

„Jie ir anksčiau yra vaidinę vieną mano vaizdelį „Pasimokė“, – tuomet sakė Antanas Budzinskas. Žodžiu – pasimokė, ir tegul toliau vaidina...

<...>

Jie buvo trys – literatai, gimę beveik tuo pačiu metu: Antanas Budzinskas ir Juozas Ruzgis – 1940-aisiais, o Jonas Dilpša – 1949-aisiais. Galėtume ir taip sakyti: trise valtyje, neskaitant vienatvės. Ne gimimo laikas juos jungė, nors visus tris galėtume vadinti vienos kartos kūrėjais. Jie vienas į kitą buvo panašūs savo nuoširdumu, paprastumu, didžiuliu jautrumu aplinkai ir tragiškumu, kuris slypėjo jų sielose. Jie buvo talentingi kūrėjai – ir tai ne pomirtiniai komplimentai, sakomi prie kapo duobės. Tai pati realiausia tiesa. Tačiau gyvenimas jiems nebuvo dosnus. Jauniausias iš šio pasaulio savo noru iškeliavo Jonas Dilpša, išgyvenęs beveik dvidešimt šešerius metus. Juozas Ruzgis prieš save pakėlė ranką sulaukęs keturiasdešimties. Ilgiausiai šio pasaulio svečiu buvo Antanas Budzinskas, kuris amžinybėn iškeliavo beveik šešiasdešimt šešerių.

Neišsipildžiusių lūkesčių poetai... Kūrėjai, neatlaikę arba labai sunkiai galynėjęsi su įkyria kasdienybe. Jie buvo per daug jautrūs, kad galėtų pakęsti vienatvę, netiesą, intrigas, artimų ir neartimų žmonių išdavystę. Jie labai sunkiai brovėsi į literatūrą. Žodį jiems sekėsi suvaldyti lengviau negu suprasti leidybos ir kūrybos vertinimo niuansus.

Trys provincijos literatai, ilgai svajoję apie pirmąsias knygas. Tik Antanui sulaukus 63-ųjų metų pavyko ją pamatyti. Anuomet, sovietiniu laikotarpiu, kelias į knygą provincijos kūrėjui buvo raizgus ir painus. Literatūros konsultantai, patarėjai ir padėjėjai labiau rūpinosi, kaip jauną kūrėją įtikinti, kad jam dar nereikia leisti knygos. Palaimintųjų, kurie Lietuvoje išleisdavo pirmąsias knygas, per metus būdavo vos keturi penki.

Ne kartą apie knygų leidybos reikalus yra kalbėjęsi ir Antanas su Juozu. Paskaitys kieno nors pirmąją knygelę, panagrinės – lyg ir nieko nuostabaus. Ir patys tokią galėtų sulipdyti, tačiau kaip praeiti pro visokius konsultantus?

Antanas Budzinskas gerai žinojo kelią į Pavenčius, Ventos gatvę, kur viename iš trijų raudonų dviaukščių gyveno jo draugas Juozas Ruzgis. Abu – literatai, kūrėjai, bohemiški ir truputį valiūkiški, išdykėliškai šelmiški ir labai jautrūs aplinkai. Ir vienas, ir kitas po išoriniu linksmumu dažnokai slėpdavo liūdesį ir vienišumą.

O kai vienatvė būdavo nebepakeliama, Antanas važiuodavo į Kuršėnus ir eidavo pas Juozą į svečius.

<...>

Juozas Ruzgis ir Antanas Budzinskas susipažino apie 1966-uosius metus tuomečiame literatų būrelyje, kuris buvo susispietęs prie Šiaulių rajono laikraščio. Iki 1996 metų Antanas dirbo Girkautų bibliotekoje, o Juozas – Dirvonėnų vidurinėje mokykloje. Dažnai abu susitikdavo.

Žodis jungė du literatus – poetą, prozininką Juozą Ruzgį ir poetą, humoristą ir prozininką Antaną Budzinską. Juozui Antano Šakyna savo skambesiu priminė jo Šakius.

Nuvažiavęs į Šiaulius Antanas susitikdavo poetą Juozą Jarą. Kartais gatvėje pamatydavo, kartais – paskambindavo Jarui, pas jį pasilikdavo pernakti, kai nebebūdavo autobuso į Šakyną sugrįžti. Jaras ne kartą yra sakęs: kviečiu Antaną atvažiuoti, pas mane pagyventi, bent nusimaudyti vonioje, o jis – vis ne ir ne. Nepatogu.

Tačiau kartą net keturi Juozai pas Jarą buvo susispietę. Dalyvavo pats šeimininkas Juozas Jaras, poetas Juozas Sabaliauskas, poetas Juozas Ruzgis ir Budzinskas, daugiau žinomas kaip Antanas. Tačiau visiems susirinkus pasiaiškino, kad ir jis esąs Juozas – toks jo *dirmavonės* vardas. Keturi Juozai kalbėjo apie literatūrą, skaitė savo eilėraščius, aptarinėjo, muzikos ir dailės naujienas prisiminė, apie gyvenimą vienas kitam paporino. Ant stalo netrūko skanėstų. Ir kalba niekaip nesibaigė. Atrodė, kad artimiausi giminės susirinko.

<...>

Kai taip sėdi, Antanai, Šiaulių centre ant suoliuko ir žiūri į praeivius tarsi į kino filmą, matosi, kad nieko nelauki. Ir ko gi galėtum laukti Šiauliuose? Gal savo bičiulio poeto ir vertėjo Juozo Jaro, kuris tuo metu dažnai praeidavo Vilniaus gatve. Dabar jau jo nebėra tarp mūsų. Gal dar vieno kito pažįstamo galėtum sulaukti, tačiau beveik visi tie praeiviai tau svetimi.

O tu vis dėlto lauki. Lauki savo pirmosios knygos. Kai anądien Antanas užėjo į redakciją, nustūmiau į šalį kasdieninio žurnalistinio darbo popierius, kurių greitai prisiveisia ant stalo. Imsimės darbo – skaitysime paskutinę knygos „Kur lygumos dalį kala“ korektūrą.

<...>

Nuo eilėraščio – prie eilėraščio. Nuo epigramos – iki epigramos. Nuo humoreskos – prie humoreskos. Et, su tom humoreskom visaip būna. Vieną humoreską parašė apie seniūną, kuris gaudė dovanų gautą kalakutą. Kažin, tuomet sunerimo Antanas, ar tikrasis seniūnas nesupyko?

Atidedam knygos maketą ir svarstom, kaip galėtų išgyventi tik iš pensijos, jeigu nebetektų darbo Žarėnų bibliotekoje. Būtų blogai, labai blogai. Tačiau visaip gali atsitikti. Taip vėliau ir atsitiko – teko atsisakyti darbo Žarėnų bibliotekoje, tenkintis tik pensija. Sakau: žemės prie namų Šakynoje šiek tiek yra, dar išsinuomosi kelis arus. Bulvių užsiauginsi, daržovių prisiosodinsi... Kiek čia vienam tereikia...

– Nemoku aš jokių darbų... Nežinau, kaip tas cibules sodinti, – gal kiek įsižeidžia Antanas, kai bandau jį mokyti.

Bandau patarti, nors puikiai suprantu, kad tie mano žodžiai – kaip žirniai į sieną – vis atšoka ir atšoka. Ir pats nelabai įsivaizduoju Antano, besikapstančio po daržus.

Va, rašyti – visai kas kita. Kiek esi parašęs poezijos ir prozos kūrybos, niekada neskaičiavai. Dabar to jau ir nebebūtų galimybės padaryti, nes pirmieji kūrybos sąsiuviniai neišliko. „Galvoju, kur jie dingę, – svarsto Antanas Budzinskas. – Gal sudegė krosnyje, o gal nelaiminguosius sugraužė pelės.“

Taip, nėra tokio literatūros žanro, kurio Antanas nebūtų išbandęs. Tačiau į pirmąją savo knygą „Kur lygumos dalį kala“ atrinko tik dalį lyrinio eilėraščių, epigramų, humoreskų ir pluoštelį prozos kūrybos. Atrinko tuos, kurie jam atrodė patys brandžiausi, patys artimiausi. Ir tuos, kuriuos pavyko rasti, nes nesisekė Antanui visų savo kūrybos puslapių ir lapų surankioti.

Norėdamas pristatyti įvairesnes savo kūrybos sritis knygai pasirinko kiek neįprastą formą. Joje spausdinami ne vieno žanro kūriniai, bet pateikiama visa autoriaus kūrybos panorama.

Pirmajame knygos skyriuje „Lyrikos takais“ – lyriniai eilėraščiai, kuriuos Antanas yra sukūręs 1974–2002 metais. Vyrauja gimtinės motyvai, Šakynos krašto lygumų vaizdai. Tradicine forma autorius reiškia kaimo žmogaus mintis ir jausmus.

Antroji dalis – trumpos, dažniausiai ketureilės, epigramos, kuriose su pašaipa, humoru, ironija žvelgiama į kasdienio gyvenimo bėdas ir keistenybes. Autorius atrinko tik nedidelę dalį per keturiasdešimt metų rašytų epigramų.

Dar vienas knygos skyrius – humoreskos „Smaigaliu į taikinį“. Daug jų yra Antanas Budzinskas spausdinęs laikraščiuose ir žurnaluose, galėtų net ir atskirą šio žanro kūrybos knygą išleisti. Tačiau kai kurios jų pasensta su besikeičiančiomis kasdienio gyvenimo aktualijomis. Knygoje spausdinamos devynios humoreskos, į knygą sudėti ir septyni Antano Budzinsko prozos kūriniai.

Iš pokalbio su Antanu Budzinsku (2000 metai):

– Kaip tu, Antanai, rašai? Iš anksto kaupi eskizus, ilgai apgalvoji, ruošiesi ar sėdi – ir rašai be išankstinio pasiruošimo?

– Rašau anksti rytą, kai galva neišūžta, blaivi. Tada ir mintys dėliojasi lengviau. Apmąstau kūrinį iš anksto. Netgi planą sumetu. Tačiau kai kas gimsta autobuse, gamtoje ar... sapnuojant. Detalę užsirašau, kad neužmirščiau. Būna ir taip – pradedi apsakymą, humoreską, apysaką, o nežinai, kur vieną ar kitą veikėją dėti. Kartais nesugalvoji pabaigos. Padedi kūrinį ilgesniam laikui. Vaikštai – kankiniesi, ieškodamas sprendimo. Sau esu griežtas: parašęs braukau, taisau, kol, mano manymu, viskas savo vietoje. O jei balastas – metu nedvejodamas krosnin.

– Ar svarbi tau aplinka, kurioje rašai? Koks ir kur tavo darbo stalas?

– Rašau ir gamtoje, ir kieme, ir prie darbo stalo. Labiausiai tinkamas metas – ankstyvas rytas.

– Literatas ir knyga. Tiek daug esi prirašęs, tačiau labai ilgaiėjai į pirmąją knygą...

– Pirmosios savarankiškos knygos neišleidimas mane savotiškai slegia. Tiesa, kolektyviniuose rinkiniuose yra mano eilėraščių. Nemažai autorių ieško rėmėjų, kiti už savo pinigų leidžia. O jei mano kišenės kiauros? Norėčiau išleisti abu romanus krūvoje („Paradoksus“ bei „Juliją“). Jau yra šiokių tokių vilčių... Tada pašokčiau ligi dangaus.

– Šakyna tavo gyvenime ir kūryboje... Kiek jos, Šakynos, yra tavo romanuose, apsakymuose, eilėraščiuose, humoreskose ir kitų žanrų kūryboje? Kiek tavęs paties yra Šakynoje?

– Šakynos mano kūryboje – daug. Čia yra ir Gruzdžių, ir Žarėnų, ir Girkautų, ir Raudėnų... Ir Šiaulių... Šakynoje gimiau, Šakynoje augau. Ir dabar gyvenu. Jei nebūčiau suleidęs šaknų į šitą žemę, gal ieškočiau prieglobsčio kitur.

– **Prisiminkime kūrybos pradžių pradžią. Kada ir koks kūrinys buvo pirmasis? Kokiomis aplinkybėmis jis buvo parašytas?**

– Pirmuosius eilėraščius parašiau penktoje klasėje. Pirašiau kelis sąsiuvinius, tačiau neišliko. (Eilėraščius rikiavau be jokių poetikos elementų.) Tik vėliau kūrybinio amato mane mokė Kazys Virmauskas, Žagarės rajono „Komunizmo aušros“ laikraščio laiškų skyriaus vedėjas. Ačiū jam!

– **Ar nesinori sėsti prie atsiminimų? Juk tiek įvairiausių veidų bėgo prabėgo... O gal kasdieniai pastebėjimai kaupiasi dienoraštyje?**

– Rašiau ir dienoraštį, tačiau trūkdavo valios jį tęsti metų metus. Aišku, yra toks noras sėsti prie atsiminimų, juk gyvenimas bėga, o mes linkstam ir linkstam į kupras... Esu bendravęs su daugeliu įdomių žmonių: aktoriumi Alfonsu Dobkevičiumi, poetais Albinu Bernotu, Rimantu Klusu, Juozu Ruzgiu, Kostu Federavičiumi, Vaclovu Bražu, Juozu Jaru, prozininkais Vytautu Almaniu, Adolfu Strakšiu... Apie susitikimus su jais esu užfiksavęs sąsiuvinuose. Tik reikėtų nušluostyti dulkes nuo tujų relikty, pagalvoti naujaip.

Nedidelė buvo pirmoji knyga, kukli. Jai išleisti Šiaulių rajono savivaldybė skyrė du tūkstančius litų. O laukimas – didžiulis. O nerimas – neišsakomas. 2002 metų lapkričio 20 dieną atvykai į Šiaulius ir užėjai į redakciją. Sutrikęs, rankos kiek virpa. Mat jau ateidamas žinojai, kad mano stalčiuje yra tavo nauja knyga. Kai skambinai iš ryto, pasakiau. Verti knygą į priekį, atgal, vėl į priekį. Padedi ir vėl paimi. Pamatai tekstą apie save. Paskui toliau pavartai. Kaip vaikas naują žaislą. Norisi iš karto visą aprėpti. Vienu žvilgsniu.

<...>

Įvairiai galima matuoti laiką: sekundėmis, minutėmis, valandomis...

Galima įsivesti tam tikrus žymeklius: iki mūsų eros pradžios, iki Kristaus gimimo, iki... Kiekvienam savo. Antanas kartą sakė: laiko riba atsirado po knygos pasirodymo – laikas iki knygos ir laikas po knygos... Galbūt... Įdėmiau pavartę pirmąją Antano knygą, pastebime – 63-ųjų metų proga išėjo 63 puslapių knyga „Kur lygumos dalgį kala“.

<...>

Antano Budzinsko romanai nepateko į pirmąją knygą. Ir vėliau nebuvo išleisti. O su romanu „Paradoksai“ – tikri paradoksai dėjosi – nors rašyk romano tęsinį...

„Ką dar laikraščio darbuotojai sugalvos, – stebėjosi viename partijos organe stropiai tarnaujantis kolega žurnalistas. – Rajono laikraštyje spausdinti romano ištraukas... Ar nebeturit ką skelbti?“

Toks požiūris gerokai nustebino, ypač kai taip kalbėjo kolega, pats šiek tiek turintis literatūrinių ambicijų. Bet tiek to – romano ištraukas spausdinome Šiaulių rajono laikraštyje „Laikas“ (nuo 1990 metų rugpjūčio 11 d. iki 1990 metų spalio 27 d.) ir nekreipėme dėmesio į visokius bambėjimus.

O tas romanas – ne koks pramoginis skaitalas. Tai – Antano Budzinsko „Paradoksai“, kurį, kaip pats autorius nurodo, jis rašė nuo 1988 metų rugpjūčio iki 1990 metų vasario. Kas

savo rajono kūrėją pamatys, jei ne rajono laikraštis? Kas jį paskatins, padrąsins, pasidžiaugs jo kūryba? Kas parodys kitiems: žiūrėkite, rašo žmogus, kuria, nenuskęsta buities senpelkėse, kasdienybės dulkėmis neapdulka. Tokiomis mintimis vadovaudamasis visada stengiausi Šiaulių rajono laikraštyje rasti vietos literatams. Taip į laikraščio puslapius įkopė ir „Paradoksai“ – romanas apie paradoksalias mūsų gyvenimo situacijas, paprastų žmonių išmintį ir šmaikštumą. Geras kūrinio stilius, neįmantrus siužetas, paprasta kasdieniška kalba skatino žmones skaityti romaną.

Sulaukėme ir atsiliepimų. Be to vieno nustebusiojo, kurį jau citavau, kiti laikraščio skaitytojai džiaugėsi, jog tarp visokių oficialių partinių ir ūkinių temų atsirado ir smagių skaitinių. Buvo kas išsikirpdavo romano ištraukas, susiklijuodavo į sąsiuvinį. Taip per rajono laikraštį dalis „Paradoksų“ romano pasiekė skaitytojus. Ir Antanas buvo patenkintas – atsiverčia du kartus per savaitę einančio rajono laikraščio trečiąjį puslapį, o ten nemažai vietos skirta jam. Jo žodžiai ir mintys. Kas dar negirdėjo ar nežinojo, kad Antanas – rašytojas, išgirdo, pamatė ir paskaitė.

Atvažiuodavo Antanas į rajono laikraščio redakciją. Čia jis visus ir jį visi pažinojo. Tuoj: Antanai, parašyk apie žmones ar kultūros renginius, atsiųsk kokią žinutę apie darbo pirmūnus, socialistinį lenktyniavimą, darbus tarybiniame ūkyje. Ir rašo Antanas, ir siunčia. Niekada neatsisako. Tad ne kartą buvo minimas tarp aktyviausių neetatinių korespondentų, ne kartą premijomis ar garbės raštais pamalonintas. Kodėl neprašyti, kai žinai, jog parašyta bus sklandžiai, faktai teisingi, vargti redaguojant Antano tekstus neteks.

Tolesnis „Paradoksų“ kelias pas skaitytojus buvo paradoksalus... Paradoksai su paradoksais... Romano likimas rutuliojosi pagal pavadinimą. Gal taip ir būna – kaip pavadinsi, tokį likimą ir suteiksi. Kaip sakoma, pavadino Antanas romaną – ir nepagailėjo jam paradoksų...

Kad nereikia šio romano išleisti atskira knyga, nepasakė nė vienas, perskaitęs ištraukas. Tačiau vienas dalykas pasakyti, kitas – padėti nepraktiškam ir nelabai gerai valdiškus koridorius pažįstančiam autoriui rasti rėmėjų ir parengti tekstą spaudai. Juk iš savo kuklios kaimo bibliotekininko algelės knygų neišleisi. Ranka rašytą romaną reikėjo perspausdinti mašinėle (tuomet dar kompiuteriais nesidarbavome), redaguoti, sudailinti ir stilistiškai nugludinti visokius kalbos ir stiliaus nelygumus. Kad rankraštis taptų knyga, reikėjo nemažai sunkaus, kruopštaus, įkyraus, nelabai malonaus darbo. Pačiam Antanui visa tai nelabai būtų pavykę atlikti. Reikėjo pagalbos iš šalies.

Vieną Antano romaną ėmėsi redaguoti Šiaulių miesto literatas V., labiau žinomas kaip kraštotyryninkas. Iš peties ėmėsi. Perskaitė, išnagrino, įsigilino. Susitinku V. Šiauliuose. „Blogai parašytas romanas, – sako. – Neįmanoma suredaguoti. Ėmiausi perrašyti.“

Suabejojau, ar kas nors liks Antano. Bent kalba, stilius, paprastumas, lengvumas. Užtikrinu, kad bus viskas labai gerai. Ir pridūrė: labai prastai parašyta, todėl reikia viską sudėlioti į savo vietas. V. ne kartą susitiko ir su Antanu. Nežinau, ar jie diskutavo, ginčijosi, kartu ieškojo geresnio žodžio, sakinio. Manau, kad ne, nes Antanas į tokius ginčus per daug nesileisdavo. Iš klausys tyliai pastabas, palinkčios galvą, o ką galvoja – nelabai suprasi. Pritaria tau ar ne, sutinka ar nelabai. Teko redaguoti nemažai Antano Budzinsko straipsnių, apsakymų, miniatiūrų, kitų žanrų kūrinių. Niekada autorius nėra pasakęs, kad ne taip padarei, per daug į gramatikos rėmus įbrukai mano tekstą. Buvo tolerantiškas ir atlaidus. Bet ir redaguoti reikėjo protingai.

Po nelemto V. redagavimo atėjo Antanas pas mane nusiminęs ir ironiškai šypsodamasis tarė: „Kažin ar kas beliks iš mano romano? Paskaičiau, kur V. perrašė... Mano ten nieko nėra... Ne mano romanas...“

Patariau dar pasikalbėti su V., rasti bendrą sutarimą. Juk redaguoti kūrinį tikrai reikėjo, bet ne taip skaudžiai. Antanas buvo praradęs viltį ką nors įrodyti. Sako: manęs negirdi, sėdžiu kaip mokinukas ir klausausi pamokymų, lyg visai nieko apie literatūrą neišmanyčiau.

Kuriam laikui redagavimo aistros buvo nurimusios. Antanas išvažiavo į Šakyną ir nesirodė, o V. darbavosi Šiauliuose prie jo kūrinio. Tiksliau, vertė Antano kūrinį į savo kalbą – viską perrašinėjo. O pabaigęs darbą, jį parodė autoriui. Antanas apie romaną pasakė trumpai: čia ne mano... Supratau, kad tokį leisti su Antano Budzinsko pavarde negalima. Jei pats tėvas savo vaiko nepažįsta, tai kitiems jis atrodo visai svetimas.

Ne kartą Antanas pasijuokdavo apie tai, kaip jo romaną redagavo, nors ir buvo skaudu, kad jo kūrinį „išderkliavojo“. Kur jį dėti? Darbo įdėta daug, bet leisti knygos negalima. Taip ir liko du romano variantai – vienas Antano, kitas – V. Nelyginau šių romanų, todėl negaliu pasakyti, kuris geresnis. Nežinau, ar kruopštus redagavimas jį patobulino ar pakenkė. Bet iš paties Antano reakcijos mačiau, kad jam V. didžiulis darbas buvo svetimas ir nepriimtinas.

Nerašau V. literato pavardės – jis jau iškeliavęs amžinybėn – nebegali savo tiesos išsakyti. Juk žmogus dirbo sąžiningai, be jokio atlyginimo – taip, kaip mokėjo ir kaip suprato savo misiją.

2019 metų vasaris, kovas